

Pszichológia

az iskolában és óvodában

Pszichológia

az iskolában és óvodában

SZERKESZTŐSEG CIME:
Targu Mures, str. Victor Babes, nr 11
E-mail: nevelislektanikozpont@gmail.com
www.cjraems.ro
Tel.: 0265211246, 0745/315-332

FŐSZERKESZTŐ:
Porkoláb Annamária

SZÖVEGET GONDOZTA:
CSERGHEZÁN ZSOLT

FEDŐLAP, DTP:
Moldovan Eliodor

FOTOK:c SXC.HU

A felkérés nélkül beküldött képekért és kéziratokért nem vállalunk felelőseget!
Az olvasói levelek közlésének és esetleges rövidítésének jogát a szerkesztőség fenntartja.

A lapban megjelent cikkek és képek bármilyen után közlése, utánnnyomása, sokszorosítása és elektronikus tarolása kizárólag a kiadó előzetes engedélyével történhet.

PSZICHOLÓGIA az iskolában és óvodában

ISSN 2248-3853

www.cjraems.ro

SZÜLŐK ISKOLÁJA

4

- A jó szülő hét alapelve
- Iskolaérett a gyerek? Őszig még be tudja hozni a lemaradást?

ÉLETLECKÉK

9

- „A szerelem bűvölete”
- Lelked(ben)

OKTATÁS

11

- A szabad játszás öröme az előkészítő osztályban
- Anyák napi közös játék
- A csóka és a galambok
- „Tanuljunk meg tanulni, tanítsunk tanulni”
A tanulási stílusok megismerése

LELKI EGÉSZSÉG

19

- A név maga az ember
- Kreatív szókinccsfeljesztő és verbalizációs
készségnövelő játékok
- A balkezes gyerekek

A jó szülő hét alapelve

György Zita-Enikő
iskolapszichológus

Az egyik kedvenc gyakorlatom, amit minden osztályban használni szoktam a tanulókkal, a „*Használati utasításom*” az „*Iránytű a nevelői tevékenységben*” című könyvből (Forgó Mária, Selyem Edit, Porkoláb Annamária, University Press, 2007). A gyakorlat során megkérjük a tanulókat, hogy készítsenek egy használati utasítást saját személyükre vonatkozóan, egy mosógép vagy bármilyen más tárgy használati utasításához hasonlóan. Ezután mindenki bemutatja a saját használati utasítását. Támponként felajánlom a diákoknak, hogy írhatják szülőknek, tanároknak, barátoknak címezve. Nagyon

érdekes, tanulságos és figyelemreméltó alkotások születnek. A tanulók által bemutatott utasításokból összeállt számomra egy pár olyan alapelv, amit minden szülőnek jó lenne figyelembe vennie.

Ugyebár sokan örülnének, ha az újszülöttel, kamasszal együtt használati utasítás is érkezne, de ez szerencsére nem így működik. Mégis vannak általános alapelvek, amelyek betartására minden nevelőnek (szülőnek, pedagógusnak) törekednie kellene, mind a gyerek, mind önmaga érdekében.

1. Neki is van magánélete!

Tartsuk tiszteltben a gyerek „magánügyeit”. Ne kívánjunk tőle produkciót mások előtt, még akkor sem, ha csodálatosan énekel, vagy ügyesen tud verset mondani. Ne zavarjuk meg elmélyült játék vagy olvasás közben, ha a dolog halasztható. Ne beszéljük ki titkait, magánügyeit; vegyük megtiszteltetésnek, hogy ránk bízta őket. Ne hozzuk zavarba mások előtt, se azzal, hogy szidjuk, se azzal, hogy dicsérjük.

2. A titkolózás nem segít!

Igen, vannak dolgok, amelyek nem a gyerekre tartoznak. Ezeket jobb, ha a szülők egymás közt vitatják meg. Ennek ellenére az ő sorsát is érintő eseményekről mindenképpen beszélni kell vele. Nagyon ritka az olyan eset, amikor jobb eltitkolni a problémát, vagy „kegyes hazugsággal” kihúzni a baj méregfogát. Ha meghalt a nagyszülő, hiába mondjuk, hogy csak elutazott. Ha válás van kilátásban, vagy más okból jut válságos helyzetbe a család élete, a gyerek hamar megérzi, hogy baj van. Lehet, hogy ő elég tapintatos ahhoz, hogy ne hozza szóba, de gondolatban nagyon is foglalkoztatja a kérdés. Nem ritka, hogy büntudat alakul ki benne: magát okolja a történetekért, emiatt szorong, akár komoly pszichés problémák is kialakulhatnak nála.

3. Az ő nyelvén beszéljünk hozzá!

Fontos tehát, hogy a gyerek tudja, mi folyik körülötte, ám nem mindegy, hogyan beszélgetünk vele a komoly dolgokról. Ne felejtjük el, hogy még nagyon kevés élettapasztalattal rendelkezik, kisebb a szókincse és a befogadóképessége, mint egy felnőttnek, nem alakult még ki az erkölcsi értékrendje, sok mindent szó szerint értelmeg. Mindenről éppen annyit mondjunk el neki, amennyit valóban megért, és azt mondjuk, amivel mi is azonosulni tudunk.

4. Vegyük komolyan!

Ahogy a kérdéseit, úgy a problémáit is komolyan kell venni. Ha fél valamitől, nem elég neki azt mondani, hogy ez butaság. Sajnos a legtöbben elfelejtettünk figyelni egymásra, meghallgatni a másikat, nem ítélni, nem beleszólni a mondandójába, pusztán befogadni, amit mond; elfogadni, hogy a problémája valódi probléma; átgondolni, hogy tudunk-e segíteni, egyáltalán kell-e segítenünk, és csak ezután megszólalni és cselekedni.

5. Válaszoljunk a kérdéseire!

A gyerek kérdez, kérdez, kérdez, számára minden talányos, szeretne rendet tenni ismeretei között. Ki más segíthetne ebben, mint a szülők? A szülőknek néha zúg a fejük a sok kérdés hallatán, mégsem elfogadható

eljárás, ha a gyereket semmitmondó válaszokkal akarjuk lerázni, vagy egyszerűen annyit mondunk: „csak”. Némi gondolkodás után biztosan megtaláljuk a megfelelő választ, de ha mégsem, nézzünk utána. Nyugodtan bevallhatjuk azt is, ha valamihez nem értünk. Fontos, hogy a gyerek merjen és szeressen kérdezni, hiszen a kíváncsiság az egyik legjobb hajtóerő az életben.

6. Bízunk az erejében!

Hányszor halljuk: mindent megtettem érte, mindent megadtam neki, és mégis mi lett belőle! Ha mindig kiszolgáljuk, ha szüntelenül a rendelkezésére állunk, ha mindent megengedünk neki, megvonjuk tőle a lehetőséget, hogy saját tapasztalatai alapján tanuljon, hogy próbára tegye erejét és önfegyelmet alakítson ki. Az önzetlenséggel azt érjük el, hogy függővé váljon és világéletében anya kicsi fia/lánya maradjon. Az ilyen gyerek nehezen boldogul a baráti kapcsolataiban és a felnőttlét többi kihívásának sem tud gond nélkül megfelelni.

7. A szülő is ember

Senki sem a tökéletesség szobra, mindenki követ el hibákat. A gyerekek elég jó teherbíró képességgel rendelkeznek. Többnyire elégedünk meg azzal a tudattal, hogy az adott pillanatban a legjobb szándékunk szerint és a legjobb tudásunk alapján cselekedtünk. Nem érdemes pl. azon őrlődni a gyerek kamaszkorában, hogy miért adtuk bölcsődébe annak idején, most biztosan azért ilyen kibírhatatlan. Az élet sokszor meglepő dolgokat produkál, lehet, hogy éppen egy elhamarkodottnak tekintett lépés fordítja jobb irányba sorsunkat. Be kell látnunk, hogy nem mindig tudjuk előre kiszámítani döntéseink és tetteink következményeit. Higgyük el: gyerekeink hibáinkkal együtt is képesek szeretni minket.

Megjegyzés:

Lehet, hogy több dolgot is felsorolhatnak a szülők ezek elolvasása után. Mindenképpen jó figyelembe vennünk, hogy minden gyerek más és más, azaz mindegyiküknek az életkori sajátosságai mellett ott vannak az egyéni sajátosságai.

Beszélgessünk többet a gyerekekkel, ismerjük meg őket jobban.

A tanulók használati utasításait akár a szobájuk ajtajára is kifüggeszthetjük.

A nevelők, úgy szülők, mint pedagógusok, próbálják meg használni a „Használati utasításom” gyakorlatot.

Iskolaérett a gyerekek?

Őszig még be tudja hozni a lemaradást?

György Zita-Enikő
iskolapszichológus

Ez a kérdés szerintem szinte minden szülőnek fejtörést okoz. Vajon rendelkezik-e a kicsi megfelelő lelki érettséggel, értelmi képességekkel, biológiai adottságokkal ahhoz, hogy iskolába járjon?

Az iskolaérettség alapvető követelménye a feladat- és szabálytudat, a jó magatartás; fontos, hogy a gyerek képes legyen kontrollálni magát. Szükséges a monotónia-tűrés, az egyhangú feladatok elvégzéséhez. A tanuláshoz pedig megfelelő

értelmi képesség, gondolkodásbeli fejlettség, beszédképesség és gazdag szókincs kell. Mindemellett nélkülözhetetlen a testi fejlettség és a szociális érettség is, amely a megfelelő társas viselkedésben nyilvánul meg.

Ha a szülő őszintén megválaszolja a következő teszt kérdéseit, kiderülhet, hogy gyereke rendelkezik-e azokkal az ismeretekkel, melyek indokolják az iskolakezdést. Minden igen válasz egy pontot ér.

1. Tudja a gyerek a szülők teljes nevét és foglalkozását?
- Igen - Nem	11. Önállóan, összefüggő mondatokban el tud mondani rövidebb meséket, történeteket?
- Igen - Nem
2. Segítség nélkül megmondja a pontos lakcímét?
- Igen - Nem	12. Több mondókát is felidéz emlékezetből?
- Igen - Nem
3. Meg tudja különböztetni, jellemezni tudja a napszakokat és az évszakokat?
- Igen - Nem	13. A gondolatait, érzelmeit érthetően fejezi ki?
- Igen - Nem
4. Tisztában van vele, hogyan kell öltözködni az időjárásnak megfelelően?
- Igen - Nem	14. Képes egyszerűbb formákat papírból kivágni, hajtogatni vagy ragasztani?
- Igen - Nem
5. Az összes alap- és kevert színt ismeri?
- Igen - Nem	15. Felismerhetően ábrázol figurákat, embereket, meseszereplőket?
- Igen - Nem
6. Nevük és jellemzőik alapján különbséget tud tenni az állatok közt?
- Igen - Nem	16. Önálló például az öltözködésben, az étkezésben?
- Igen - Nem
7. Felsorol önállóan legalább 2-2 szárazföldi, vízi és légi közlekedési eszközt?
- Igen - Nem	17. A feladatokat kötelességgel és tudatosan teljesíti?
- Igen - Nem
8. Megtudja különböztetni a gyümölcsöket és a zöldségeket?
- Igen - Nem	18. Illedelmesen és korosztályának megfelelően köszön az embereknek?
- Igen - Nem
9. Képes megállapítani az egyenlő, többkevesebb, magasabb-alacsonyabb relációkat?
- Igen - Nem	19. Türelmesen kivárja, míg valaki befejezi a mondandóját, nem vág bele más szavába?
- Igen - Nem
10. Felismeri a kört, a négyzetet és a háromszöget?
- Igen - Nem	20. Stabilan és ügyesen képes használni a ceruzát, tollat?
- Igen - Nem

10-20 pont között: A gyerek ügyes, jól fejlett, feltehetően iskolaérett. Azokat a képességeit érdemes otthon fejleszteni, amelyekkel kapcsolatban „nem” válaszokat kapott. Ezek ismétlésével, gyakorlásával szeptemberre felkészülten mehet az iskolába.

Fontos a kudarcok kezeléséről is beszélgetni a gyerekekkel. Nem az a cél, hogy szülőként megóvjuk ettől, hanem az, hogy megtanítsuk rá, miként kezelje ezeket. Elsősorban a szülő saját stratégiáit, tapasztalatát tudja átadni neki – lefordítva az ő szintjére –, hogyan emelkedjen felül ezeken a problémákon, és hogyan nézze pozitívan a helyzeteket. Fontos, hogy a gyerek a lehetőségeket lássa ilyenkor, és ne a csalódást, a kudarcot.

A finom mozgások fejlesztésére is érdemes időt fordítani. Segít a barkácsolás, a kézműves munka, például a gyöngyfűzés vagy a különböző papírformák kivágása, színezése. A mozgáskoordináció pedig elsősorban sportolással fejleszthető. Azt a tevékenységet kell választani, amit a kicsi kedvel, például a focit, a táncot, az úszást, biciklizést, így érhető el leghamarabb pozitív változás.

9 pont alatt: Nyáron érdemes tudatosan felkészíteni az iskolára a kicsit, ha úgy határoz a szülő, hogy idén mindenképp megkezdje az iskolát. Akár fejlesztőpedagógus támogatását is igénybe lehet venni, vagy egyéb más módszerekkel lehet a gyereket segíteni a felzárkózásban. A szülő is kitalálhat különböző fejlesztő, játékos feladatokat. A képek színezését a legtöbb gyerek kedveli, arra kell ösztönözni, hogy ne húzza túl a ceruzát a figurákat határoló vonalakon. Ez koncentrációra ösztönzi őt, és a finom kézmozgás kialakulását is segíti. A párok megtalálása vagy a tükrözéssel működő, félig megrajzolt emberi fejek kiegészítése is jó feladat lehet számára. Az irányok könnyebben elsajátíthatók jobbra, balra néző ábrák felismerésével, a megkezdett sorminta folytatásával

vagy egy ház berendezésének segítségével. A legmagasabb, leghosszabb, legnehezebb formák, tárgyak azonosítása, a képen elrejtett figurák megtalálása, egyszerű mondókák megtanulása pedig további alapvető készségek beépülésére alkalmazható.

Ajánlott képességfejlesztő könyvek:

Forgács Zsóka: Oviból a suliba

Szűcs Imre, Demeter Lázár Katalin: Nyelv és kommunikáció - Aranyelme Képességtár 1.

Szakolczai Katalin, Györfly Magdolna, Nagy Gergely Gábor, Szilágyi Sándor: Képességtár 2. Matematika és logika

Deák Dorka: Minden nap rajzolj valamit! - Ötletek a fantázia és a kreativitás fejlesztéséhez 4-10 éves gyermekek számára

Deák Dorka: Keress, kutass, vágj, ragassz!

Deák Dorka: Kik tartoznak egy csoportba? - Feladatok a gyűjtőfogalmak felismeréséhez, az asszociációs képesség fejlesztéséhez

Deákné B. Katalin: Foltika feladatai 3. - Játékos és egyben fejlesztő feladatok óvodásoknak - Játékos és egyben fejlesztő feladatok óvodásoknak - Válogatás a Tudatos Szülők Lapja kölyökoldalaiból

„A szerelem bűvölete”

Kacsó Csilla
iskolapszichológus

„Ne hidd szívem, hogy ez hiába volt
És hogy egészen elmúlt, ó ne hidd!
Mert benne élsz te minden félrecsúszott
Nyakkendőmben és elvétett szavamban
És minden eltévesztett köszönésben
És minden összetépett levelemben
És egész elhibázott életemben
Élsz és uralkodol örökkön, Amen”

Juhász Gyula: Anna örök

Végszóval kezdeni bevezetőt (mit mondjak), nem éppen kecsegtető, másrészt viszont, ha az ember élete közepéről visszatekint, bizonyos képek meglevenednek, és lesznek arcok, amelyek színessé válnak. Mi lehet ennek az oka? Talán... a szerelem bűvölete.

Ne félj, a szerelmet nem fogom elmagyarázni. Nem próbálom meg körülírni, sem meghatározni. Lehetne keresni a szerelemben esés okait, mint: a fizikai közelség, illetve a többszörös exponáltság (több találkozás), hasonló külső – mivel a hasonlót a kutatások szerint jobban kedveljük, a vonzó külső – amelyről azt gondoljuk, hogy vonzó személyiséget takar, és végül az érzelmi felfokozottság, vagyis az az elmélet, mely szerint izgalmi állapotban, dühösen vagy félelemben, felfokozott magányosság érzéskor könnyebben leszünk szerelmesek.

A kutatások azonban nem tudnak választ adni arra a kérdésre, hogy miért éppen Bele vagyunk szerelmesek, holott a másik okosabb vagy szebb vagy megfelelőbb lenne. Mit takarhat akkor a szerelem bűvölete?

Ez a szerelem tudatalatti része, csak hogy a tudatalattit nehéz tanulmányozni.

Most, amikor bizonyos kutatások eredményeit olvasva igyekszem a titokról lerántani a leplet, az énem egyik része reménykedik, hogy közelebb kerül a megértéshez vagy a befolyásoláshoz. A másik, ugyanakkor, továbbra is reménykedik, hogy a varázslat, mint titok, megmarad.

Csak épp a tudományosság kedvéért álljon itt Bowlby elmélete (akinek már a neve is varázslatos és nehezen ejthető), aki szerint a kisbaba, a gondviselőjével való kapcsolatából, bizonyos benyomásokat, mintákat tanul meg. Ezek a minták határozzák meg, hogy később bízik-e az emberekben, szerethetőnek tartja-e magát és, hogy másokat is tud-e szeretni. A kötődési stílusát ezután átviszi felnőtt kapcsolataira is. Így lesz, Marry Ainsworth kísérlete szerint, biztosan kötődő, bizonytalanul kötődő ambivalens, vagy elkerülő felnőtt. Ezen elméletek magyarázhatják,

hogy miért is lesznek egyesek könnyebben szerelmesek, választ adhatnak rövidebb vagy hosszabb kapcsolatokra.

Kedves Olvasó! Ezúton kérek arra, hogy ha érdekel a téma, folytasd ezt a kutatást, de semmiképpen ne oly módon, ahogyan én itt tettem, hanem csakis gyakorlatban.

„megjártam érted én a lélek hosszát,
s országok útjait; bíbor parázson,
ha kell, zuhanó lángok közt varázslom
majd át magam, de mégis visszatérek;
ha kell, szívós leszek, mint fán a kéreg
s a folytonos veszélyben, bajban élő
vad férfiak fegyvert s hatalmat érő
nyugalma nyugtat s mint egy hűvös hullám:
a 2 x 2 józansága hull rám.”

Radnóti Miklós: Levél a hitveshez

Lelked(ben)

Van egy zug amott Benned,
Nem enged vesztesnek lenned.
Őrizd szent helyét féltve,
Oda senki nem térhet be.

Szilágyi Andrea *iskolapszichológus*

Titkos álmok borítják,
Csendes vágyak tompítják
A Te mámoros részed,
Örök nyugalom-fészkek.

Erényeid bimbóztatja,
Céljaidat simogatja.
Határtalan biztonság,
Lelked(ben) az orvosság.

A szabad játszás öröme az előkészítő osztályban

Dobos Ágota - tanítónő

Ma miért nem játszottunk? – kérdezték a kis előkészítő tanulóim, miközben készülődtek hazafelé. Csodálkozva, vagy inkább meglepődve bámultam rájuk, és megkérdeztem őket, hogy miért mondják ezt, hisz két új játékot is tanítottam, amelyben szívesen vettek részt, mi több: élvezték is. Válaszuk az volt, hogy ez igaz, de csak mi, magunkra, nem játszhattunk ma. Mivel ezen a nap nem játszhattak szabadon, úgy értékelték, hogy nem is volt részük benne. Eddig minden nap sor került a szabad játszásra, de ezen a nap kimardt. Ekkor rájöttem, hogy nem kell mindenáron az én akaratom teljesülnön, hanem hagyni kell őket, csak egyszerűen hagyni...

Magukra hagyva játszani azt jelenti, hogy szabadon játszó tevékenységben van részük, mindenki azt játszik, amit szeretne.

Hogy miket szoktak ilyenkor játszani? Kis csoportokba verődve megegyeznek, hogy ki mit szeretne. Ez lehet például kutyázás. Ebben a játékban különböző szerepeket osztanak ki, mint: kutyamama, kutyaapa, kiskutyák, gazdik, idomárok. Egy másik csoport tengeri kavicsokból utat épít, melyben kitérők, parkolók és egyéb ötletes dolgok ütnek fel a fejüket. A lányok óvodásdit kezdenek játszani, kitergetik a kis mesepárnákat a szőnyegre, és máris kezdődik a mesemondás, melyet hancúrozás követ, ugyanis a kis óvodások csak akkor „akarnak elaludni”,

ha simogatják a kis buksijukat.

Van úgy, hogy színes dugókon osztoznak, talán össze is vesznek, hogy melyik színű kinek kerüljön a birtokába, de szerencsére hamar rájönnek, hogy ha csoportosan dolgoznak, hamarabb megy az építkezés. Közben két-három lány a konyhán dolgozik, készítik a finom ételeket, melyeket színes gyurmagalacsinnal díszítenek, és én végigkóstolom a menüt, és nagyon örvendek neki. Érdekes, hogy nem minden játék tölti be a maga hivatott szerepét; sokszor új ötlet pattan ki a gyerek fejéből, és máris kész az új hivatása a játéknak.

Ha kint vagyunk az udvaron, a fűben kotorásznak, kis száraz gallyak kerülnek elő, néhány üres csigaház, s máris építenek belőle valamit.

Amíg játszanak, megfigyelem őket, örvendezem bennük; ha szükség, közbelépek, segítek, vagy éppen pihenek egy kicsit. Annyira lélekmelengető ez a lelki tisztaság, ami bennük lakik, nekem energiapótlás az őszinte mivoltuk. Félek, hogy nehogy elrontsam őket, a rendszernek való megfelelés kényszerében.

Hálás vagyok az életnek, hogy gyerekek között lehetek, és megtapasztalhatom végtelen ragaszkodásukat. Szeressétek a gyerekeket!

„Lehet, hogy elfelejtik, amit mondtál nekik, de soha nem fogják elfelejteni, hogy hogyan érezték magukat szavaidtól.” (Carl William Buehner)

Anyák napi közös játék

Dózsa Zsuzsanna - óvónő

Az óvodai oktatásban fontos, hogy jó kapcsolat alakuljon ki a szülő és az óvónő, illetve az óvónő és a gyerek között; és talán segíthetjük a szülőt abban is, hogy még szorosabb kapcsolat alakuljon ki közte és gyereke között. Ezen kapcsolatok meghatározó szerepet töltenek be a gyereknevelésben. Az együttműködés elengedhetetlen feltétele a hatékony oktatásnak. Év közben sok lehetőség nyílik arra, például szülői értekezletek alkalmával, hogy együtt játszassunk, beszélgessünk, megvitassuk az esetleges nehézségeinket vagy sikerélményeinket a gyerekneveléssel kapcsolatosan. Azt szeretnénk,

ha a szülő is magáénak érezné gyermeke óvodai csoportját, ismerje meg az idejáró gyermekeket és szüleiket.

Az anyák napja közeledtével különleges alkalom nyílik arra, hogy kihangsúlyozzuk, mennyire fontos az együtt töltött idő, a szülő és a gyerek közti kölcsönös bizalom, együttműködés; valamint, hogy a gyerek érezze szülei támogatását, azt, hogy elfogadják őt olyannak, amilyen. Jó lehetőség erre, ha olyan játékdélután szervezünk, ahol szülők, gyerekek együtt játszhatnak. A közös játékok során erősödhet a szülő és a gyerek közti bizalom,

hangsúlyt kap az együtt töltött idő.

Megosztanék egy pár játéklehetőséget, amelyek játszhatóak ilyen alkalmakkor.

Vakvezetés

A gyerekek bekötött szemű édesanyjukat vezetik végig egy kijelölt útvonalon, majd szerepet cserélnek. A vezetés történhet érintéssel, hang után, vagy megbeszél jellel.

Szedem szép virágom (népi játék)

Egy szülő vagy gyerek a kör közepén áll, a többiek mennek körbe, miközben énekelnek:

*Szedem szép virágom, kötöm bokkrétába.
A fejedre tűzöm gyöngyös koszorúba.
Erdő, mező, gerlice, hallod-e, te picike?
Mondd meg édes nevemet, elfoglalom
helyedet.*

A gyerekek egyenként mondják, hogy "édesanyám", a szülőnek ki kell találnia, hogy mikor szólítja a saját gyereke, a gyerekeknek pedig fel kell ismerniük édesanyjuk hangját.

Találd ki!

A gyerekeket letakarjuk egy lepedővel úgy, hogy csak a kezük látszódjon ki. A szülőknek fel kell ismerniük gyerekeiket a kezeik alapján.

Szeretet társasjáték

A gyerekekkel közösen társasjátékot készítünk, amellyel közösen fogunk játszani a szülőkkel. A társasjáték kör alakú, nincs cél. Minden mező tartalmaz valami feladatot:

- Öleld meg gyermeked/édesanyád
- Adj egy puszit gyermekednek/édesanyádnak

- Mondj valami kedveset gyermekednek/édesanyádnak, stb.

A játékosok szerre dobnak a dobókockával és ennek megfelelően haladnak körbe-körbe, amíg mindenki sorra kerül.

Készítsük együtt!

A gyerekek szüleikkel együtt készítenek ajándékot nagyszüleiknek.

A csóka és a galambok

Szász Réka

A csóka látta, hogy jól élnek a galambok. Fehérre váltotta színét, és odaszállt a galambdúchoz. A galambok egy darabig azt hitték, hogy ő is galamb, és beeresztették. De a csóka megfélemedezett magáról, s csókamódra rikácsolni kezdett. Akkor a galambok csípni kezdték, és elkergették. A csóka visszarepült társaihoz, de a csókák megijedtek tőle, amikor fehér tollát látták, s ők is elzavarták.

1. Kik a mese szereplői?

2. Számozással állítsd időrendi sorrendbe a csókával történeteket!

- A galambdúchoz szállt.
- Elkergették.
- Fehér színűvé változott.
- A galambok beeresztették.
- Megijedtek tőle és elzavarták.
- Rikácsolni kezdett.
- Visszarepült társaihoz.

3. Fejezd be a mondatokat!

A csóka látta, hogy _____

A galambok azt hitték, hogy _____

A csóka megfélemedezett magáról, és _____

4. Mi történt, amikor a csóka visszarepült társaihoz? Másold le!

5. Kösd össze a szereplőket a rájuk jellemző tulajdonságokkal!

irigy
barátságos
hiszékeny
elégedetlen

6. Írj két mondatot a képről!

7. Keresd ki a meséből az alábbi kifejezésekkel azonosakat, hasonlókat!

fehér lett: _____

beengedték: _____

csókaként hangoskodott: _____

elűzték: _____

megrémültek: _____

8. Keresd négy szótagú szavakat a meséből, és írd le azokat szótagolva!

9. Rajzolj a mese alapján!

„Tanuljunk meg tanulni, tanítsunk tanulni”

A tanulási stílusok megismerése

Városi Emőke - pszichológus

A tanulás kiemelkedő része a tanulók iskolai életének. Mindamelllett, hogy a tanulás feltétele és következménye a lelki folyamatok sajátosságainak és sajátos lelki tevékenység, számos kihívást jelent a diákok számára.

Gyakran elhangzik, hogy „Tanulni kell!”, „Tanulj!”, „Többet kell tanulni, ez nem elég!”, de az, hogy HOGYAN TANULJON a gyerek, arra kevés hangsúly van fektetve. A tanulás sikerességének egyik alapfeltétele, hogy ismerje saját tanulási stílusát, és sajátítsa el a tanulási stílusának megfelelő tanulási módszereket, technikákat.

A tanulási stílus az egyén sajátos, alapvető,

kognitív és nem kognitív személyiségi tulajdonságai által meghatározott, viszonylagos stabilitással rendelkező tanulási módozata, amely meghatározza és befolyásolja a tanulás eredményességét.

A tanulási stílusokat több kritérium alapján csoportosíthatjuk: érzékelési modalitás szerint (auditív, vizuális, kinezetikus, vegyes), a feladatmegoldás jellege szerint (reflektív-impulzív, globális-analitikus, merev-kreatív), szevezettség szerint (szervezett-szervezetlen, fegyelmezett-fegyelmezetlen), a szociális beállítottság szerint (versengő-együttműködő-elkerülő, független-önálló).

Az érzékelési modalitás szerinti tanulási stílust emelném ki ezennel, ugyanis az iskolában könnyen megfigyelhető és felmérhető. Amennyiben a tanuló tisztában van saját tanulási stílusával, képes a típusának leginkább megfelelő tanulási módszerek kiválasztására, majd alkalmazására; ezzel együtt pedig az eredményesebb, hatékonyabb és könnyebb tanulásra. A pedagógus szempontjából is hasznos információ, ugyanis jobban átlátja, hogy milyen módszereket alkalmazhat a tanítási-értékelési folyamatban, ugyanakkor jobban megéri és megismeri a tanulókat.

A tanulási stílus kérdőív segítségével mérhető fel. (Lásd: melléklet)

Az auditív típusú tanulók a verbális ingerekre figyelnek, szeretnek hangosan olvasni, és szóbeli magyarázat szerint tanulnak. Gyorsan feldolgozzák a beszélt és az olvasott nyelvet. Gyarkan zavaróvá is válhatnak, ugyanis sokat beszélnek és hangosan kell gondolkodniuk. Szeretik a zenét, és könnyen jegyeznek meg dalszövegeket, elmondottakat első elhangzás után. Inkább megjegyzi egy ember nevét, mint azt, hogy hogyan néz ki. Hasznos számukra a hangos tanulás, a tanultak megbeszélése, hangos felmondása, az anyag rögzítése és visszahallgatása, valamint a csoportos tanulási módszer. A tanórákon a visszakérdés, magyarázatok kérése, ötletek és gondolatok elemzése, aktív hallgatás, az ismétlés és összegzés segítik az elsajátításban. Az értékelésnél jobban teljesítenek feleléskor, mint esszéíráskor.

A vizuális típusú tanulók a látott ingerekre figyelnek, ezért az elsajátítás és a felelevenítés is gyakran vizuális jellegű. Közülük egyesek szavak formájában dolgozzák fel az információt, mások pedig diagramok vagy képek formájában. Ezek a tanulók mentális képeket készítenek a látott információkról, ezért náluk kimagaslóan fontos a szemléltető eszközök használata, gyakorlatias és feladatszerű tanulási helyzetek biztosítása, ugyanis az előhíváskor ezek vizuális képek

formájában megjelennek náluk. Az arcmemóriájuk kiemelkedő, inkább arcokat jegyeznek meg, mintsem neveket.

A tanulásban hasznos számukra az ábrák, rajzok, illusztrációk, táblázatok, grafikonok megfigyelése, az órai jegyzetelés, vázlatok és rövid jegyzetek készítése, a hívóképek (kártya, szimbólum), a kulcsszavak kiemelése vagy aláhúzása. A nyugalom és a rend kulcsfontosságú számukra, illetve a rövidebb intenzív tanulási szakaszok váltakozása.

A kinezetikus típusú tanulók a cselekvést és fizikai tevékenységet igényelő feladatokat szeretik. Tanulás közben igényelik a mozgást, fel-alá járkálva olvasnak, tanulnak vagy kezükben valamit mozgatnak. A tanulásban hasznos számukra a rövid intenzív tanulás-szünet-tanulás váltakozása, diagramok készítése, a tanultak saját szavukkal való átfogalmazása, kulcsszavak hangos felmondása. A csoportos tanulást preferálják, ellenben zavaróak lehetnek a mozgásigényük miatt. Órán hasznosak számukra a rövid összefoglalóval való kezdés, a gyakorlati órák, a csoportos tevékenységek és a gyakorlati feladatok.

A tanulási stílus felmérése és jellegzetességeinek az ismertetése után fontos a tanulókkal ismertetni a tanulási technikákat, hogy a tanulási stílusuknak megfelelő technikák birtokába juthassanak, és azok közül beépítsék a tanulási repertoárjukba azokat, amelyek számukra a leghatékonyabbnak bizonyulnak. A tanulási szokásrendszer, időbeosztás, a tananyag strukturálása is fontos. Mindezek hasznos feldolgozandó témák osztályfőnöki órákon, mivel biztosítják a tanulás sikerességét, és a tanulók számára megkönnyítik, élvezetesebbé teszik a tanulási folyamatot.

Melléklet

KÉRDÉS		IGEN	NEM
1.	Amikor egy kirándulást vagy bulit írtsz le, részletezed az ott hallott zenét, hangokat, zajokat?		
2.	Gesztikulálsz beszéd közben?		
3.	Újságolvasás helyett szívesebben hallgatsz híreket rádióban vagy tévében?		
4.	A számítógép használatkor hasznosnak tartod a vizuális ábrázolásokat (ikonokat, aláhúzásokat, menüképeket)?		
5.	Jegyzeteléskor írás helyett rajzok, ábrák, szimbólumok készítését választod?		
6.	X-O játékkor el tudod képzelni ezeket a jeleket különböző helyzetekben?		
7.	Szeretsz darabokra bontani, vagy javítani tárgyakat (biciklit, autót)?		
8.	Amikor egy szó helyesírására próbálsz emlékezni, hajlamos vagy előtte leírni egy papírra párszor, amíg megtalálod azt az alakot, amelyik helyesnek látszik?		
9.	Amikor valami újat tanultok, szereted a felolvasott utasításokat, előadásokat és/vagy megbeszéléseket?		
10.	Szeretsz különböző dolgokat összeszerelni?		
11.	A számítógép használatkor hasznosnak találsz a hangos figyelmeztetéseket (tévedés, feladat befejezésének a jelzése)?		
12.	Amikor olyasmit tanulsz, ismételsz, amit nem szeretsz, szoktál ábrákat, képeket használni?		
13.	Képes vagy egy fontos információt gyorsan és hatékonyan papírra másolni?		
14.	Ha mondának neked valamit, képes vagy megjegyezni anélkül, hogy ezt még egyszer elmondanák?		
15.	Szabadidőben szeretsz fizikai tevékenységeket végezni (sport, kertészkedés, séták, stb.)?		
16.	Szeretsz zenét hallgatni szabadidőben?		
17.	Amikor egy kiállítást látogatsz vagy az üzletek kirakatát nézed, szereted ezt egyedül, csendben végezni?		
18.	Könnyebben felidézed az emberek nevét, mint az arcukat?		
19.	Amikor egy új szót tanulsz, le szoktad írni egy papírra?		
20.	Szeretsz munka vagy tanulás közben mozogni?		
21.	Amikor egy új szót tanulsz, ki szoktad azt mondani hangosan?		
22.	Amikor elmesélsz egy kirándulást vagy bulit, le szoktad írni az emberek kinézetét, öltözetét, a ruhák színét?		
23.	Amikor egy új feladatot kapsz, szereted ott helyben, azonnal elkezdni és elvégezni legalább egy részét?		
24.	Hamarabb tanulsz, ha a tanultakhoz gyakorlati bemutatás, szemléltetés is társul?		
25.	Könnyebben felidézed az emberek arcát, mint nevét?		
26.	A hangos felmondás, a hangos ismétlés segít abban, hogy hatékonyabban tanulj?		
27.	Szeretsz különböző dolgokat bemutatni, szemléltetni?		
28.	Szereted a beszélgetéseket, vagy mások véleményét meghallgatni?		
29.	A feladatok teljesítéséhez szoktál ábrákat, írott utasításokat követni?		
30.	Szeretsz különböző szerepeket eljátszani?		
31.	Szívesebben mész ki terepre információt gyűjteni, minthogy egyedül, egy könyvtárban ülve kutassd fel ezeket?		
32.	Amikor egy kiállítást látogatsz vagy az üzletek kirakatát nézed, szeretsz beszélgetni a látottakról és megtudni mások véleményét?		
33.	Könnyen követsz egy utat térképen?		
34.	Ugy gondolsz, hogy egy kiállítási tárgy (szobor) vagy az üzletben az áru legjobb értékelési módja, ha azt meg is fogod?		
35.	Újságcikkek vagy történetek olvasásakor elképzeld a leírt jeleneteket, szereplőket?		
36.	Bizonyos feladatok elvégzése közben hajlamos vagy egy dalt dúdolni, vagy magadban beszélni?		
37.	Szoktál-e folyóiratokban levő képeket nézni, mielőtt eldöntenéd, milyen ruhát veszel fel?		
38.	Egy kirándulás tervezésekor szoktál-e másokkal tanácskozni az úticéllal kapcsolatban?		
39.	Mindig is nehezedre esett huzamosabb ideig csendben maradni, és legszívesebben mindig aktív vagy?		

4
6
8
10
12
13
17
22
24
25
29
33
35
37

A bekarikázott kérdések száma
Vizuális/Látni

1
3
9
11
14
16
18
21
26
28
32
36
38

A bekarikázott kérdések száma
Auditív/Hallgatni

2
5
7
10
15
16
20
23
27
30
31
34
39

A bekarikázott kérdések száma
Praktikus, kinezetikus/ Cselekedni

Bibliográfia

Adriana Băban: Consiliere educațională (Cluj-Napoca, Editura ASCR, 2011)

Fodor László: Az oktatás elmélete és metodológiája (Marosvásárhely, 2009)

Fóris Ferenczi Rita, Birta-Székely Noémi: Pedagógiai kézikönyv (Kolozsvár, Ábel Kiadó, 2007)

Kérdőív: <http://www.apizal.ro/DepartmentFileHandler/0/0/questionar-referitor-la-stilurile-de-nvatare-387.pdf>

A név maga az ember

Porkoláb Annamária

pszichológus

Munkám során gyakran érnek meglepetések azért, hogy a gyerekek nem mindig szeretik nevüket vagy azt, ahogy éppen szólítjuk. Volt olyan helyzet, hogy közeli ismerősömnél döbbsentem rá, hogy több mint húsz éve teljes keresztnévén szólítom, ő viszont nem szereti, jobban tud azonosulni becenevével melyet ő választotta magának. Az évek során valahogy nem került sor arra, hogy tisztázzuk és egy képzés során derült ki, hogy ő nem szereti a keresztnévét, mert

halott nagymamája nevét kapta és mindig úgy érezte édesanya valahogy folyton elvárásokkal van vele szembe, később döbbsent rá, hogy édesanyja kicsit pótolni akarta vele elhunyt édesanyjának hiányát. Amikor egy fiatal pár megtudja, hogy gyerekük születik, és a kezdeti örömet felváltja a tervezgetés, szinte az első dolog, amivel foglalkozni kezd, a gyermek neme és a neve. Igen nagy döntés ez, hiszen gyermekük egész életében ezt a nevet fogja viselni,

ezért nagyon fontos, hogy számukra és gyermekük érdekeit nézve is szép nevet válasszanak neki. A névválasztást kettesben kell eldönteni a szülőknek, fontos, hogy mind a kettőjüknek tetszen a kiválasztott név. A gyermek névválasztása intim dolog csak a két szülőre tartozik, nem szabad hagyni, hogy más beleszóljon a döntésbe.

Nagy a felelősség tehát a szülőkön, ami a névadást is illeti. Mire is figyeljenek a névadásnál?

Elsősorban fontos, hogy alaposan átgondolják, ne siessenek, ízelegessék a lehetséges neveket, gondoljanak arra, hogy a gyereknek egész életében hordania kell majd ezt a nevet. Célszerű a kínos kezdőbetűk, becenevek elkerülése. Fontos a név hangzása és illeszkedése: hogyan hangzik a név, amelyet választunk, hangosan kimondva? Dallamos? Kemény? Lágú? Hogyan talál a vezetéknevhez? Ha a vezetéknev hosszú, célszerű hozzá rövid keresztnévet választani, és fordítva.

Általában egy különleges egyedi név célja, hogy a gyerek kicsit másabb legyen, mint a többiek. Nem célszerű, ha olyan a névválasztás, hogy azt a nevet egy osztályba három gyerek viseli majd, de a sosem hallott nevek sem igazán jó ötletek. Fokozott figyelmet irányíthatnak a gyermekre, amely alól ő legszívesebben kibújna. Mindenképp fontos, hogy elkerüljük azt, hogy a gyerekünk a csúfolódások célpontja legyen neve miatt. A csúfolódás hatására komoly lelki zavarok alakulhatnak ki. A csúfoltak közül sokan felnőttkorukban csak mosolyognak a rájuk aggatott gúnyneveken, másokban azonban egy életre nyomot hagynak. Legjobb az arany középút: egy nem túl gyakori, de nem is túlságosan ritka név, amelyet megjegyezni sem túl nehéz.

A gyerekek, kegyetlenek tudnak lenni egymással, ha valakinek erre a neve okot ad, kihasználják, ezért kerüljük az olyan név adását, amelyet ki lehet figurázni, csúfolni lehet, vagy a monogramja gúnyolható ki. Attól, hogy

nekünk nem jut eszünkbe a gyermek nevééről semmi, nem jelenti azt, hogy másnak sem fog, s a gyerekek igen kreatívak tudnak lenni. A prepubertás és pubertás kor az, amikor a gyerekek önmagukkal elégedetlenek és emiatt másokkal csúfolódnak, érzékenyek a legkisebb kritikára, támadnak és mindent „visszafizetnek” egymásnak. Ez a kor pedig alkalmas terep a csúfolódásokra, gúnynevek aggatására anélkül, hogy legkisebb fogalmuk lenne, mit válthat ki egyik másik gyermek lelkületében egy kis ugratás. Kis és középiskolás korban szerzett sérelmek felnőttkorban is végigkísérik a gyereket, kihathatnak önértékelésére, döntéshozatalaira egész életének alakulására.

Keresztnévválasztásnál figyeljünk arra, hogy a gyerek nevéhez ne fűződjön rossz emlék. Egyes családokban szokás az első fiút az édesapjáról elnevezni, és ha mégsem fiú lett a gyerek, akkor édesanyja nevét kapja. Ha a gyerek a szülővel teljesen megegyező nevet kap, akkor akár ugyanazt az életfeladatot viszi tovább, mint ami a szülő feladata volt.

Gyakran a gyerekek két keresztnévet adnak a szülők, ennek vannak előnyei és hátrányai is. Előnye, hogy a gyerek választhat, a két név közül melyikkel tud jobban azonosulni, hátránya a hivatalos papírokból gyakori elírások veszélye.

A nevek jelentésének vizsgálata is egy döntő tényező lehet a választásnál. „Nomen est omen.” közmondás egyik fordítása „A név maga az ember” amely elárulja viselője személyiségét. A fenti latin közmondás alapján minden gyereknek olyan nevet kellene viselnie, amelyik leginkább illik személyiségéhez és reprezentálja identitását. Mivel egy újszülött esetében nem beszélhetünk még személyiségről, a szülők nem tehetnek mást, minthogy felelősséggel választanak nevet gyermeküknek, remélve, hogy a név különleges jellemzői, útmutatóként szolgálnak a gyermek életében.

Kreatív szókincsfejlesztő és verbalizációs készségnövelő játékok

Bálint Éva

iskolapszichológus

A kreativitás, az új gondolatok képzésére való hajlam és a kreatív képességek fejlesztését elsődleges feladatnak tartom a kisiskoláskorú gyermek nevelésében. A kreativitás mindenkinél jelen van, észlelhető; csak lehetőséget kell adni rá, hogy kibontakozhasson, és alkalmat kell biztosítani felhasználására. Az a gyermek, akit kreativitásra bátorítunk, nevelünk, élete végéig megőrzi kreativitásra való hajlamát, képes hatékonyan, rugalmasan alkalmazkodni a változó világ követelményeire.

J. P. Guilford a kreativitás lényegét a divergens gondolkodásban jelölte meg. A divergens vagy széttartó gondolkodás nem szokványos, eredeti gondolkodásmódot jelöl. Az így gondolkodó ember, fantáziája és alkotóképessége segítségével, lehetséges válaszok egész sorát hozza létre. Képes látszólag egymástól független, össze nem tartozó elemek között kapcsolatot felfedezni, és így minőségileg valami újat teremteni. A divergens stílus kevésbé kötött a célhoz, a gondolatok szabadon szárnyalhatnak, és ha szükséges, akkor a régi megoldások elvetése és új irányok keresése történik. Szerinte a divergens gondolkodás a következő kreatív képességeken alapul: általános

problémaérzékenység; könnyedség, azaz a rendelkezésre álló asszociációk bősége; rugalmasság, a gondolkodásnak a változó körülményekhez való alkalmazkodása, a gyors szempontváltás képessége; eredetiség, a szokatlanságnak, az eredményre vezető újszerűségnek a megjelenése a szellemi tevékenységben és az újrafogalmazás, a sémák szükség esetén történő átalakítása és a szellemi struktúrák gyors átszervezésének a képessége.

Hámori József agykutató szerint az iskola elsősorban a bal agyféltekés tevékenységekre – a verbális, az intellektuális és logikus gondolkodásra – fekteti a hangsúlyt, ezáltal a fiataloknál „féloldalas személyiség” fejlődik ki. A jobb agyfélteke fejlesztéséhez, illetve a jobb és bal agyfélteke folyamatos összekapcsolásához járulnak hozzá szerinte a készségtantárgyak, a tánc, a zene, a képzőművészet. A jobb agyfélteke tevékenységével függ össze a kreativitás; azok, akiknél fejlettebbek a jobb agyfélteke képességei, sikeresebbek az új, azelőtt soha nem hallott-látott tapasztalatok, információk feldolgozásában, tehát valójában hasznosítják kreatív képességeiket.

A magukat kreatívként értékelő kisiskolás gyerekek jobb tanulmányi eredményeket érnek el, az intelligenciától függetlenül, őket a motiváció magasabb szintje jellemzi. A kreatív potenciál nemcsak egy eleve adott, veleszületett lehetőség, hanem annak komponensei tudatosan fejleszthetőek; elsősorban a divergens és a konvergens gondolkodási képességek fejlesztésére érdemes hangsúlyt fektetni, fontos emellett a kreativitás egyéb vetületeit is figyelembe venni: motivációs, érzelmi, személyiségbeli sajátosságokat, valamint a szociális környezetet.

Fontos a tanuló megismerése, a tanuló érdeklődési köre, érdeke, tanulási stílusa, hobbija, családi környezete, amelyre érdemes időt szánni. Tudni kell azt is, hogy az új generációnak az ingerküszöbe már egészen máshol van, mint ahogyan azt hagyományosan akár csak egy évtizede gondolták. Fontos a hatékony együttműködés, amely megjelenik a tanári tervezőcsoportokban, a projektekben, a közösségi programokban és a bizalommal teli légkörben. A humoros helyzetek figyelemmel kísérése növeli a későbbi kreatív válaszok valószínűségét, megteremtve az alapot a divergens gondolkodáshoz, a szokatlan asszociációk létrejöttéhez. Az oldottság, a pozitív érzelmi állapot önmagában is hozzájárul a gátlások csökkentéséhez és a kreatív lehetőségek kibontakozásához.

A kreativitás fejlesztését célzó gyakorlatokat három kategóriába sorolhatjuk: a *verbalizációs* készségnövelő gyakorlatok a nyelvi és szókincsfejlesztő gyakorlatokat foglalják magukba (különböző szókapcsolatok és tulajdonságok keresése megadott szempontok alapján, összetett szavak alkotása, szóépítés, stb.), a *performációs* gyakorlatok közé tartoznak mindazok a gyakorlatok, amelyek a mozgást, a praktikus kreativitást fejlesztik (különböző anyagokból tárgyak készítése, rajzolása, festése), és az *esztétikai érzékenység- és élményfejlesztő* gyakorlatok az elmélyült, megérett, alkotó észlelést fejlesztik.

A kreativitás fejlesztésére alkalmasak mindazok a módszerek, gyakorlatok, amelyek felszínre hozzák a gyerek kíváncsiságát, sokirányú érdeklődését, tevékeny attitűdjét, szociális érzékenységét, tevékeny megnyilvánulásait, önállóságát.

Az általam alkalmazott fejlesztő gyakorlatok lehetőséget teremtettek az önismeretre és egymás megismerésére. Ennek célja egyrészt az volt, hogy a csoportmunkához szükséges oldott, bensőséges hangulat megteremtődjön, másrészt az elfogadó légkörben a gyerekek megtapasztalhatták azt, hogy többféle válaszlehetőség is elfogadható. Az önismereti gyakorlatok lehetővé tették a személyiség belső potenciáljának a felszínre hozását, az érzelmek, vágyak, motívumok tudatosítását, aminek eredményeként önálló, eredeti alkotások születhettek.

Emellett az önismereti, társismereti gyakorlataimnak egy másik célja a csoportkohézió erősítése és az együttműködési képességek fejlesztése volt, ezek között szerepeltek verbális, performációs kreativitásfejlesztő játékok, valamint esztétikai érzék- és élményfejlesztő gyakorlatok is. Különösen fontosnak tartottam a nyelvi kreativitás fejlesztését, a verbális képességek ugyanis nagymértékben szerepet játszanak az iskolai előmenetelben. Mivel a mai kor gyermekei vizuális kultúrán nevelkednek, a televíziózás és a számítógépezés egészen kis

koruktól életük részét képezi, ebből kifolyólag gyakran nehézséget mutatnak a nyelvi kifejezés és a figyelemkoncentráció területén.

A fejlesztő tevékenységem során kezdetben több szorongást, feszültséget észleltem, a későbbi találkozások oldottabb, játékosabb hangulatban teltek, a gyerekek megtapasztalhatták a játék és az alkotás örömét.

Tapasztalataim azt mutatják, hogy az óvodás és első osztályos gyerekek ötletgazdagsága negyedik osztályos korukra csökken – ez részben életkori sajátosságokkal magyarázható; az iskoláskor egyik jellemzője az óvodáskorral szemben a teljesítmény igénye, ebben a korban a gyerekek rajzai sematikusabbá válnak, kevesebb egyediség jellemzi őket.

Ezért fontosnak tartom a kreativitásfejlesztő gyakorlatok beépítését a mindennapi pedagógiai gyakorlatba, a kreativitásra bátorító pedagógusi viszonyulásmódot, hogy a tanulók ne csak az iskola utáni tevékenységekben tapasztalhassák meg az alkotás örömét, hanem erre a tanórák is lehetőséget nyújtsanak.

Néhány általam használt kreatív szókincsfejlesztő és verbalizációs készségnövelő játék, amely a kisiskolások fejlődését szolgálhatja:

1. *Ki vagyok?*

Javasolt korosztály: 7-12 év

Minden játékosnak egy állatnévvel ellátott papírt tűzünk a hátára. Senki sem ismeri a saját nevét, de elolvashatja az összes többiét. A játékosok a válaszokból kitalálják saját nevüket. Válaszolni csak „igen”, „nem”, „nem tudom”-mal szabad; a játék addig tart, míg mindenki kitalálja a saját nevét.

2. *Veled együtt...*

Javasolt korosztály: 9-12 év

Körben ülve mindenki leírja, hogy a csapattagok közül egy valakivel milyen tevékenységet végezne szívesen. A papírt megcímezve odaadja annak, akinek szól, ezek után a csoport egyenként megbeszéli az üzeneteket. A gyakorlat érdekesebb és több önismereti-társismereti „haszonnal” jár, ha egy-egy üzenetet, megbeszélést követően a csoport az esetleges „viszontüzenetet” is alaposan megtárgyalja. Alapos „kibeszélő” beszélgetést kell folytatni. Fontos, hogy ne maradjon megbeszélés nélkül egyetlen üzenet se, és mindenkinek legyen lehetősége elmondani, ha valami bántja, vagy rosszul esik neki.

3. *Ismételd el más szavakkal*

Javasolt korosztály: 10-12 év

A csoportban valaki elmond egy rövid történetet. A mellette ülő ugyanazt más szavakkal ismétli meg, egyetlen azonos szó sem használható fel. Aki téveszt annak kétszer kell a történetet ismételnie. Addig játszá, amíg mindenki egyszer mesélő és ismételő is lesz. Jó szókincsfejlesztő

gyakorlat, és az érzelmek kifejezését is gazdagítja.

4. Egy napon

Javasolt korosztály: 9-12 év

A csoporttagok körben ülnek, és közösen, a tagok által hozott élményekből, eseményekből összeállítják a kiinduló a történetet, ezt a vállalkozók eljátszák. A játék során az események jóra és rosszra is fordulhatnak. A csoporttagok „súgókként” részt vesznek a történet alakításában. A súgó az általa kiválasztott szereplő mögé lép, és annak nevében befolyásolja a történet további menetét. A játék befejeztével a csoport megbeszéli az eseményeket, érzelmeket, indulatokat, melyek aktivizálódtak a gyakorlat során. Vigyázzunk, a játék ne kronológikus epizódok jelzése legyen, hanem a napi események élményszintű megélése bontakozzon ki belőle.

5. Hajótöröttek vagyunk

Javasolt korosztály: 10-12 év

Valamennyien egy hajó utasai vagyunk. Hajónk viharba került, megsérült, elsüllyedt, mi a mentőcsónakokkal jutottunk el erre a helyre, mely lakatlannak bizonyult. Mintegy 6-700 hajótörött van itt, nők, férfiak, idősek, gyerekek, sérültek, betegek, épek, egészségesek. Innen elmenni nem lehet; ha nem akarunk valamennyien meghalni, meg kell szervezni az életet. Ehhez létre kell hoznunk különböző bíróságokat. Minden bizottságnak/tanácsnak külön feladata van, s ha elkészültek javaslataik, egy rendező-összehangoló bizottságban egyeztetni kell azokat. A létrehozandó bizottságok: egészségügyi és szociális, oktatási-nevelési, igazságszolgáltatási, munkaügyi-foglalkoztatási, gazdasági, védelmi, építésügyi. Minden bizottságnak írásban kell kidolgoznia saját javaslatát, törvényeit, majd ezeket – indoklással együtt – egy-egy szóvivő előadja a rendező-összehangoló bizottságban. Megegyezésre kell jutni, különben a szigeten mindenki meghal. A beszélgetést a csoportvezető-mediátor irányítja. A beszélgetést követően az egész csoporttal meg kell tárgyalni a történeteket.

6. Történetek folytatása

Javasolt korosztály: 10-12 év

Az osztályból két pontozóbíró, egy jegyzőkönyvíró és egy időmérőt jelölünk ki. Megegyezünk abban, hogy az iskolai ötös osztályzati skála szerint pontozunk. A feladat: megadott időkeretben történetek folytatása, pl. két perc az időhatár, mely alatt egy kerek történetet kell befejezni. Két csapatot alkotunk, az egyik csapat egyik játékos elkezdi egy kitalált vagy valóságos történet elmondását. Pár szót vagy pár mondatot mond. A többiek folytatják a történetet. Ezek lehetnek kalandos tartalmúak, felfedezések, családi szituációk, állatmesék, stb. Kölcsönösen minősítik egymás történeteit a fantáziagazdagság, eredetiség, ötletesség, befejezettség szempontjai szerint, és elhelyezik az ötfokozatú skálán öttől egyik pontozva.

7. Titokzatos ismeretlenek

Javasolt korosztály: 7-10 év

Két játékos kimegy az osztályból, a többiek kiválasztják két osztálytársuk nevét s mikor bejönnek, külön-külön megsúgják

nekik, hogy kinek a bőrébe kell bújni és a szerint beszélni, viselkedni. A két vetélkedő rá kell jöjjön arra, hogy ki a másik.

8. Új nyelv kitalálása

Javasolt korosztály: 10-12 év

A gyermekeknek azt a feladatot adjuk, hogy szerkesszenek olyan szabályrendszert, amely szerint egymással társalogni fognak. Ennek alapformája az a gyermekjáték, amelyet mindannyian ismerünk: tuvudsz ivígy beveszéltnivi? A gyerekek megegyeznek pl. abban, hogy az új nyelvben mindig az összetett szónak az első szótagját mondják ki, és a „távirati nyelv” megértésében mozgásokkal is segítik egymást.

9. Közmondások

Javasolt korosztály: 10-12 év

Keressünk érzékletes képi kifejezéseket, hasonlatokat, szólásokat, közmondásokat, pl.:

„Orránál fogva vezetni valakit” „Befogja a száját” „Addig jár a korszó a kútra...” „Tenyerén hordozza” stb. Mindenki egy mondatot keres, majd sorra lejtsszük: begyűjtjük az élményeket és asszociációkat. Elemezzük a jelentések élményköreit, minden gyakorlat sok humoros mozzanatot hozhat, engedjük meg magunknak a felszabadult játékot, nevetést.

10. Riporter a múltból

Javasolt korosztály: 9-12 év

Néhány játékos egy történelmi jelenetet mutat be pantonimmal. Egy másik játékos, a riporter, aki közvetíti a jelenetet majd riportot is készít a szereplőkkel.

Felhasznált irodalom

BAGDY Emőke, TELKES József: Személyiségfejlesztő módszerek az iskolában (Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1988)

GUILFORD Joy Paul: Creativity (American Psychologist, 5/9, p. 444-454.)

TÓTH László: Pszichológia a tanításban (Debrecen: Pedellus Tankönyvkiadó, 2001, p. 234-235)

HÁMORI József: Nem tudja a jobb kéz, mit csinál a bal... (Kozmosz Könyvek. Budapest, 1985)

KAPOSVÁRI László: Játékkönyv (Marczibányi Téri Művelődési Ház, 2002)

KOLOZSVÁRI Judit: Serdülők az iskolában (Budapest, TREFORT KIADÓ, 2005)

SZENTIVÁNYI Tibor: A kreativitás fejlesztése játszással és játékok segítségével (Új Pedagógiai Szemle, július-augusztus, 2000, p. 5-7.)

RÁZSÓ Katalin, NAGY Lajos: Játsszunk együtt!, (111 Közösségi játék) (Szalai könyvek, 1999)

TÖRÖK Enikő: 404 Drámajáték, (Hoppa Kiadó, Regun-press, 2007)

A balkezes gyerekek

Baricz Erika
pszichológus

Az emberi agy két agyfélteke, tulajdonképpen két agy alkotja. A legtöbb embernél a jobb oldali a „kreatívabb”, a bal oldali a „logikusabb”. Persze a két agy nincs elszigetelve egymástól, hatalmas agyközi kábelrendszer és megszámlálhatatlan idegrostból álló kérgestest kapcsolja össze őket. Mint tudjuk, a bal

agyfélteke a test jobb oldalát, a jobb agyfélteke a test bal oldalát ellenőrzi. Mindkét agyfélteke bizonyos működésre specializálódott. A bal agyféltekéhez tartoznak a beszélt és írott nyelv, a logika, a számolási képesség és a tudományos fogalmak. A jobb agyfélteke a mintáknak, formáknak és ezek összefüggéseinek a

felismerésében jeleskedik. Szerepe van a beszéd érzelmi árnyalatainak a létrehozásában és megértésében. A jobb agyféltekéhez tartoznak az emlékezet, a képzelőerő, a művészetek értékelése, és a humorérzék is.

Mindmáig nem sikerült megmagyarázni, hogy az emberek körülbelül 90%-ának miért erősebb és ügyesebb a jobb keze, és hogy miért balkezes a fennmaradó 10%. Sokféle elmélettel magyarázzák – lehet tanult viselkedés, rossz szokás, vagy öröklődés, szerzett balkezesség, vagy magasabb tesztoszteronszint magzati korban. Vannak, akik azt gondolják, hogy a magzati életben vagy szülés során történt károsodás is okozhat balkezességet. Szerencsére erre bizonyíték nincs, hogy a balkezeseknél bármiféle agyi károsodás állna fenn. Régebb a balkezéseket rengeteg előítélet érte – a vasszigorral való átszoktatásra, a mássággal szembeni bizalmatlanságra gondolok elsősorban. Ez a világ egy jobbkezességre épült világ, ebben a balkezéseknek sok kényelmetlenséget kellett elviselniük. Mára a balkezéseket ért előítéletek szerencsére elhalóban vannak.

A kezesség és a beszéd fejlődése nagyjából párhuzamosan halad. Weber szerint a csecsemőnek 7 hónapos koráig két beszédközpontja van. Ebben a korban gyakrabban használja az egyik kezét, ezért az egyik beszédközpont jelentőségét veszti. Ha viszont a másik kéz használata lesz gyakoribb, akkor a korábban jelentőségét veszített beszédközpont újra aktiválódik. A beszédközpont, beszéddominancia a jobbkezeseknél szinte kivétel nélkül a bal agyféltekében van. A balkezeseknél ez nem ilyen egyértelmű, jelenlegi ismereteink szerint csak a balkezések felénél található az ellentétes, azaz a jobb oldalon a beszédközpont.

A dadogás gyakoribb a balkezések között, ennek oka az lehet, hogy a két agyfélteke „verseng” a beszéd irányításáért. Egy másik ok, ami dadogáshoz vezethet, a balkezések erőszakos átszoktatása.

A diszlexia sokszor fordul elő balkezességgel, dominanciazavarral együtt, de az összefüggés nem szükségszerű. Orton elmélete szerint a balkezesség önmagában nem okoz gondot, de a nem azonos oldali dominancia igen. Annak érdekében, hogy az egyértelműen baldomináns gyerekeknek se legyenek általános iskolai problémáik, meg kell

találnunk az iskolai tolerancia magatartásformáit. A dominanciazavarban szenvedőknek, beszédhibásoknak már az iskola előtt segítséget kell nyújtani. Josef Kainz megállapította, hogy gyermekkorban a beszédgyengeség, beszédzavar feltűnő jegyei régóta tapasztalhatók a dominanciafejlődés, illetve a lateralizáció zavarainál. Sok vizsgálat bizonyította, hogy a gyerekkori beszéd feltűnő jegyeinek okaként szóba jön a beszéddominancia eltérő kialakulása. Az ellentétes oldali kialakulást akkor lehetne kimondani, ha azt vizsgálatok bizonyítanák. Kainz számára tehát a balkezesség és a beszéddominancia közötti összefüggések a mai napig sem bizonyítva, sem pedig cáfolva nincsenek. Ez nála főként a beszédfejlődési zavarokra, a dadogásra és a hadarásra vonatkozik.

Az autizmust is összefüggésbe hozzák a normálistól eltérő beszédvezérléssel – úgy tűnik, hogy nagyon sok autista gyerek balkezes, és beszédzavar jellemzi őket; ez némaságban, későn kezdődő beszédben vagy furcsa beszédmódban nyilvánul meg.

Ami a legfontosabb, hogy hagyjuk bal kézzel írni a balkezest! A balkezesség elfojtása gátlásokhoz, zavarok kialakulásához vezet a személyiségfejlődésben. Az átszoktatás lehetséges következményei: emlékezetzavarok, koncentrációs zavarok, olvasási-helyesírási nehézségek, térbeli helyzet felismerésének a bizonytalansága, egyensúlyzavar, beszédzavarok, finommozgások zavarai, stb. Az elsődleges következményekből másodlagosak származhatnak: kisebbségi érzés, bizonytalanság, visszahúzó magatartás, dacos, provokáló viselkedés, magatartászavarok, emocionális problémák, személyiségzavarok.

A gyerekkorában balkezességében támogatott, és ezáltal lateralitásában megerősített ember fejlődési útja a kétkezesség differenciáltabb formája, mert segítő jobb keze a jobbkezes környezet befolyására jobban funkcionál, mint a jobbkezesek bal keze. A balkezesség előnyökkel is jár.

Az adottságot nem lehet megváltoztatni. Az önmagukat vállaló balkezések megváltoztathatják a jobbkezesek diktálta életfeltételeket. Nő az át nem szoktatott balkezések száma, ezzel együtt nőnek lehetőségeik az iskolában és az élet minden területén.